

agrarniej gospodarstw indywidualnych. Przemiany agrarne ostatnich lat w gospodarstwach indywidualnych świadczą o pozytywnych trendach w rozwoju rolnictwa indywidualnego. Polegają one na zmniejszaniu się rozdrobnienia gospodarstw.

Gmina Grunwald położona jest na obszarze funkcjonalnym "Zielone Płuca Polski" (ZPP). Celem rozwoju rolnictwa na obszarze ZPP jest optymalizacja produkcji polegająca na obniżeniu kosztów produkcji, podniesieniu poziomu gospodarowania i dbałość o środowisko.

W Polsce wyróżniamy cztery podstawowe typy rolnictwa ze względu na wielkość i rodzaj nakładów oraz różnice w stosowanych technologiach. Należą do nich:

- rolnictwo intensywne,
- rolnictwo ekstensywne,
- rolnictwo ekologiczne,
- rolnictwo zintegrowane.

Do tej pory głównym typem rolnictwa stosowanym na terenie gminy Grunwald było rolnictwo intensywne zwane też konwencjonalnym. Celem tego rolnictwa jest maksymalizacja wydajności i zysku. Wysokie nakłady oraz rekordowe plony spowodowały silną degradację środowiska. Ten typ gospodarowania jest sprzeczny z celem rozwoju rolnictwa na obszarze ZPP, dlatego też powinien być systematycznie zastępowany przez rolnictwo zintegrowane oraz ekologiczne. Przejście na ekologiczny model gospodarowania na terenie gminy Grunwald wynika przynajmniej z trzech powodów:

1. ekologicznego,
2. ekonomicznego,
3. społecznego.

Względy ekologiczne wynikają z uwarunkowań środowiskowych znajdujących się na terenie gminy, są to:

- konieczność ochrony środowiska przyrodniczego ZPP; który jest stosunkowo mało zniekształcony i zniszczony przez przemysł;

- występowanie powierzchni obszarów chronionych takich jak, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne;
- niski stopień skażenia gleb pierwiastkami metali ciężkich;
- stosunkowo niski, w skali kraju i regionu, stopień skażenia powietrza, gleb i wód zanieczyszczeniami przemysłowymi, stwarzającymi warunki do proekologicznych metod gospodarowania,
- uwarunkowania agrotechniczne i klimatyczne nie sprzyjające intensywnym metodom gospodarowania i uzyskiwaniu wysokich plonów. Zaliczamy do nich bogatą rzeźbę terenu utrudniająca pracę wielu maszynom rolniczym, długą zimę, krótkie przedwiośnie oraz najkrótszy w Polsce okres wegetacji;
- istnienie zbiorników wodnych wymagających ochrony przed niekorzystnymi wpływami rolnictwa intensywnego.

Względy ekonomiczne związane z opłacalnością produkcji rolnej metodami ekologicznymi w porównaniu do metod stosowanych w rolnictwie konwencjonalnym. Gospodarka prowadzona w sposób ekologiczny jest samowystarczalna i niskonakładowa w związku z czym uniezależnia rolników od źródeł finansowania obcego. Nie wymaga ono również, wysokich nakładów związanych z:

- budowaniem kosztownych energochłonnych obiektów kubaturowych,
- zakupem drogich maszyn i urządzeń technicznych,
- zakupem środków ochrony roślin,
- zakupem nawozów sztucznych,
- zakupem wysokokoncentrowanych pasz białkowych.

Żywność wyprodukowana w tych gospodarstwach cieszy się coraz większym zainteresowaniem konsumentów i jest coraz bardziej poszukiwana ze względu na wzrastającą świadomość ludzi, co do wpływu żywności na zdrowie ludzkie. Niższe plony uzyskiwane w tych gospodarstwach rekompensowane są przez wyższe ceny w stosunku do cen produktów z gospodarstw konwencjonalnych.

Ze społecznego punktu widzenia wprowadzenie rolnictwa ekologicznego powinno zmniejszyć zjawisko bezrobocia na wsi.

Rolnictwo ekologiczne na obszarze gminy Grunwald w pierwszej kolejności powinno być wprowadzane w pobliżu rezerwatu przyrody, na obszarach chronionego krajobrazu, w zlewniach rzek, w strefach ujęć wód zaopatrujących ludność w wodę pitną oraz w sąsiedztwie użytków ekologicznych. Na pozostałych terenach gminy dominującym sposobem gospodarowania powinno być rolnictwo zintegrowane. Rolnictwo zintegrowane stara się łączyć cechy rolnictwa intensywnego i ekologicznego. Głównymi cechami rolnictwa zintegrowanego są:

- stosowanie precyzyjnej agrotechniki przy ograniczeniu skażeń środowiska i produktów rolnych;
- stosowanie płodozmianu ograniczającego zachwaszczenie oraz pojawianie się chorób i szkodników;
- prowadzenie zbilansowanego nawożenia organiczno-mineralnego na poziomie równoważnym wynoszeniu składników pokarmowych poza gospodarstwo;
- stosowanie pestycydów tylko w koniecznych wypadkach;
- zachowanie dwukierunkowości produkcji rolnej (uprawa roślin i chów zwierząt);
- do pasz nie dodaje się antybiotyków i hormonów (są one stosowane tylko w razie konieczności)

Gmina powinna ubiegać się o dotacje na rozwój ekologicznych gospodarstw ze strony budżetu państwa lub szukać innych źródeł finansowania ze strony fundacji i funduszy. Gmina może także wspierać te gospodarstwa poprzez wprowadzanie ulg i zwolnień w podatkach i opłatach lokalnych. Gospodarstwa ekologiczne mogą zwrócić się o doradztwo w zakresie przedstawienia i prowadzenia gospodarstw do Stowarzyszenia Producentów Zdrowej Żywności Metodami Ekologicznymi "Ekoland" z siedzibą w Przysieku koło Torunia. Stowarzyszenie to zrzesza rolników, ogrodników, przetwórców i handlowców spełniających kryteria ekologicznej produkcji rolnej oraz przetwarzania i zbytu jej produktów. Gospodarstwa z gmin funkcjonalnych ZPP mogą zwrócić się o pomoc do

Zakładu Usług Ekologicznych "Zielone Płuca Polski" z siedzibą w Suwałkach.

Oferuje ona pomoc rolnikom w zakresie:

- doradztwa w zakresie przedstawiania gospodarstw rolnych na ekologiczne metody gospodarowania,
- zakupu sprzętu i maszyn do przetwórstwa żywności,
- dofinansowaniu inwestycji prowadzonych przez rolników w gospodarstwach ekologicznych,
- organizacji zbytu i przetwórstwa płodów rolnych.

Gmina zainteresowana rozwojem na swoim terenie gospodarstw nastawionych na produkcję ekologiczną i zintegrowaną powinna dążyć do:

- zahamowania negatywnych procesów degradacji środowiska przyrodniczego;
- preferowania zasad ekorozwoju;
- weryfikacji dotychczasowych kierunków produkcji rolnej;
- uwzględnienia w planach zagospodarowania przestrzennego gminy obszarów chronionych, zlewni i ujęć wód oraz ustalenia dla nich w zakresie rolnictwa;
- wykreowania rynków zbytu dla "zdrowej żywności".

Wszystkie te działania powinny doprowadzić do rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenach podlegających ochronie oraz rolnictwa zintegrowanego na pozostałych obszarach gminy Grunwald. Ten kierunek produkcji może przynieść gminie oraz mieszkańcom, korzyści materialne i zdrowe nieskażone środowisko naturalne.

Działania te będą rozciągnięte w czasie z powodu braku odpowiednich norm prawnych oraz braku specjalnych preferencji ze strony rządu popierających produkcję żywności na terenach nieskażonych. Ważnym czynnikiem ograniczającym możliwość wprowadzenia ekologizacji rolnictwa jest brak odpowiednich form finansowania. Finansowanie to powinno się opierać na subwencjach przyznawanych bezpośrednio gospodarstwom produkującym zdrową żywność, jak i dla gmin popierających takie działania.

Istotną sprawą jest wybór odpowiedniego modelu turystyki dostosowanego do danego terenu. Ze względu na położenie gminy Grunwald na obszarze ZPP najbardziej właściwym i optymalnym modelem turystyki jest tzw. ekoturystyka. "Ekoturystyka - jest to takie użytkowanie i zagospodarowanie turystyczne środowiska przyrodniczego, które zapewnia utrzymanie równowagi w systemach ekologicznych, a formy tej turystyki nie zakłócają funkcjonowania przyrody." Ekoturystyka powinna być skorelowana z innymi dziedzinami gospodarki lokalnej:

- ochroną środowiska;
- z rolnictwem ekologicznym;
- z rozwojem zakładów rzemieślniczych związanych z obsługą ruchu turystycznego;
- z rozwojem handlu i usług.

AGROTURYSTYKA

Na obszarze gminy Grunwald możliwe jest powstanie jednej z form ekoturystyki - agroturystyki. W agroturystyce brak jest tradycyjnej bazy turystycznej (np. hotele). Turystyka ta opiera się na obszernych domach jednorodzinnych należących do rolników indywidualnych. Wykorzystuje ona również płody rolne wytworzone w gospodarstwach rolnych np. mleko, jaja, owoce, warzywa. Gmina powinna udzielać pomocy gospodarstwom, które chcą prowadzić gospodarstwa agroturystyczne. Pomoc ta może się wiązać z:

- reklamowaniem i promowaniem terenu,
- współfinansowaniem inwestycji związanych z agroturystyką.

Turystyka rozwijana na obszarze gminy Grunwald może być szansą ożywienia gospodarczego gminy oraz poprawy bytu mieszkańców, którzy zechcą zainwestować w rozwój turystyki (szczególnie - agroturystyki).

CEL OPERACYJNY 3.7.

Usprawnienie sposobów zarządzania gminą.

- **Działania realizacyjne**
- Opracowanie oferty dla biznesu i przemysłu wspierającego rozwój gospodarczy.
- Opracowanie systemu dostosowującego infrastrukturę gminy dla potrzeb rozwoju gospodarczego i wprowadzenie go w życie.
- Opracowanie spójnego systemu dostosowania administracji Urzędu Gminy do potrzeb kompleksowej obsługi inwestora. (np. utworzenie w urzędzie gminy stanowiska ds. informacji gospodarczej, gdzie inwestor zewnętrzny otrzymywał by wszystkie niezbędne informacje związane z możliwością inwestowania na terenie gminy)
- Współpraca z organizacjami gospodarczymi.
- Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji pracowników Urzędu Gminy w zakresie polityki gminy wobec przedsiębiorców.
- Prowadzenie konsultacji z przedsiębiorstwami z terenu gminy w dziedzinie potrzeb kooperacyjnych i lokalnego zaplecza usługowego.

CEL STRATEGICZNY NR IV

**ZAPEWNIENIE DOBREJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ
ORAZ ZAPEWNIENIE SPRAWNEGO SYSTEMU KOMUNIKACJI
W GMINIE.**

Lokalna sieć komunikacyjna ma na celu uatrakcyjnienie obszaru gminy. Powinna ona służyć rozwojowi miejscowego biznesu związanego z obsługą rolnictwa oraz turystyką. Budowa nowych dróg w pierwszej kolejności powinna uwzględniać przewidywany stopień wzrostu przewozów towarowych i osobowych w odniesieniu do aktualnego obciążenia i stanu istniejących dróg. Drugim ważnym elementem wpływającym na kolejność modernizacji i rozbudowy odcinków dróg gminnych jest uwzględnienie lokalnych potrzeb związanych z poprawą struktury gospodarstw rolnych.

CEL OPERACYJNY 4.1.:

Zniesienie barier rozwoju miejscowości w postaci utrudnionej dostępności komunikacyjnej różnych części gminy.

DZIAŁANIA:

- Opracowanie i realizację całościowego programu perspektywicznego poprawy stanu dróg.
- Budowa oraz modernizacja dróg i chodników na terenie gminy z uwzględnieniem planów inwestycyjnych wszystkich instytucji obsługujących teren gminy (Zakład Energetyczny, Zakład Gazowniczy, Telekomunikacja itp..).

CEL OPERACYJNY 4.2.

Uwzględnienie potrzeb natężenia ruchu drogowego i rozwiązań komunikacyjnych gminy

DZIAŁANIA:

- Rozwinięcie (we współpracy z innymi gminami) komunikacji samochodowej niezależnej od PKS
- Podniesienie atrakcyjności gminy poprzez zwiększenie dostępności komunikacyjnej.
- Wyznaczenie tras przejazdu i miejsc parkowania na terenie gminy dla pojazdów w szczególności dla pojazdów ciężarowych. (sprawy związane z drogami gminnymi, placami oraz organizacją ruchu na terenie gminy).
- Wpływanie na władze powiatowe i wojewódzkie celem poprawy stanu dróg powiatowych i wojewódzkich przechodzących przez teren gminy.

MIERNIKI:

- liczba kilometrów zmodernizowanych lub wybudowanych dróg gminnych,
- liczba kilometrów zmodernizowanych lub wybudowanych dróg doprowadzających do gruntów rolnych.

CZĘŚĆ V

Priorytety w działaniach na rzecz strategii rozwoju

Priorytetem w działaniach gminy Grunwald na rzecz strategii rozwoju powinny być zagadnienia związane z rozbudową infrastruktury na terenie gminy, promowaniem gminy oraz ochroną środowiska naturalnego (tabela 16).

Według autorów strategii najpilniejszymi zadaniami stojącymi przed gminą w tym zakresie jest powstrzymanie postępującej degradacji środowiska.

Pilność zadań gminy Grunwald

Tabela 16

Lp.	Wyszczególnienie	Natężenie cechy*
1.	Wspieranie rolnictwa	4,22
2.	Promocja gminy	4,06
3.	Wspieranie przedsiębiorczości	3,97
4.	Ekologia	3,83
5.	Ochrona zdrowia	3,81
6.	Bezpieczeństwo publiczne	3,75
7.	Kanalizacja	3,69
8.	Wspieranie oświaty	3,69
9.	Baza turystyczna	3,69
10.	Drogi / parkingi	3,67
11.	Gospodarka odpadami	3,39
12.	Baza agroturystyczna	3,19
13.	Sport/ rekreacja	3,17
14.	Kultura / rozrywka	3,11
15.	Wodociągi	2,92
16.	Telefonizacja gminy	2,75
17.	Budownictwo komunalne	2,67
18.	Renowacja zabytków	2,36

* - ważność cechy w skali od 1 – mało istotny zadanie 5 - bardzo pilne

Źródło: Opracowanie własne

W tym celu należy rozwiązać problemy dotyczące:

- budowy oczyszczalni ścieków (zbiorowych oraz indywidualnych) w pierwszej kolejności w miejscowościach o zabudowie skupionej oraz w pobliżu jezior.
- likwidacji dzikich wysypisk śmieci, głównie w lasach i na obszarach wodoochronnych oraz będących pod ochroną,
- zalesiania nieużytków,
- organizacji systemu wywozu odpadów.

Wyżej wymienione zadania mają na celu ochronę elementów środowiska naturalnego, szczególnie ochronę wód i gleb. Ochrona tych elementów wpływać będzie w perspektywie na możliwości rozwoju gospodarczego gminy. Efektem tych działań powinno być ożywienie gospodarcze oraz spadek bezrobocia. Wpłynąć one mogą również na proces rozwoju przedsiębiorczości i turystyki pobytowej na terenie gminy. Ochrona środowiska w ostatecznym rachunku ekonomicznym opłaca się i przynosi zyski dla gminy. Niewłaściwe gospodarowanie elementami środowiska stanowi zaś w końcowym efekcie barierę rozwoju gospodarczego i zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.